

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over de uitvoering in België van het Verdrag inzake biologische diversiteit

Op eigen initiatief;

Vorbereid door de werkgroep Biodiversiteit en bossen;

Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 23 februari 1999.

1. Doel van dit advies

De Raad heeft zich tot doel gesteld in dit eerste advies inzake biodiversiteit, de lacunes vast te stellen in de uitvoering van het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD) door de federale administraties. De Raad probeert hier een antwoord te geven op de vragen:

- hoe kan men een efficiëntere structuur uitbouwen voor het beslissingsproces ?
- hoe kan men het verantwoordelijkheidsgevoel van de departementen wekken ?

Dit advies van de Raad is in hoofdzaak een eerste vaststelling. Later zal de Raad grondiger, gerichte adviezen uitbrengen. De Raad herinnert eraan dat de *Nationale Adviesraad Klimaat, Leefmilieu en Ontwikkeling* reeds in 1992 een advies inzake biodiversiteit⁽¹⁾ heeft uitgebracht.

2. Samenvatting

De Raad doet vijf aanbevelingen aan de federale regering.

- 2.1.** Het is **noodzakelijk om een coherent beleid te voeren** inzake de uitvoering van het Verdrag inzake biologische diversiteit. Elk departement moet rekening houden met de gevolgen van zijn beleid op de biodiversiteit. De Raad beveelt aan om de coördinatie hiervan toe te vertrouwen aan het federaal Ministerie voor Leefmilieu.
- 2.2.** Een **nationale coördinatiegroep moet worden opgericht**, uitgerust met de nodige middelen, teneinde de verschillende beleidsniveaus en betrokken sectoren verantwoordelijk te maken. De Raad vraagt dat er een Nationaal Programma inzake Biodiversiteit wordt opgesteld, zoals wordt opgelegd door het Verdrag. De Raad wenst eveneens dat een strategie voor het behoud van de biodiversiteit wordt opgenomen in het eerste Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling.
- 2.3.** Het is onontbeerlijk dat **alle federale departementen worden gewezen op hun rol** in de uitvoering van het Verdrag inzake biologische diversiteit. De mogelijke gevolgen van politieke beslissingen op de biodiversiteit moeten vooraf worden beoordeeld.
- 2.4.** Een **wetenschappelijke basis** voor het behoud en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit moet worden uitgewerkt. De aanbevelingen van de vierde Conferentie van de Partijen (Bratislava, 4-15 mei 1998) betreffende de prioritaire actiegebieden moeten worden toegepast. De banden tussen de DWTC en het Focal Point moeten worden versterkt.
- 2.5.** De Raad onderstreept het belang van **het informeren, het sensibiliseren en het vormen van specifieke doelgroepen**.

Voor dit advies heeft de Raad zich gebaseerd op het werk van de werkgroep Biodiversiteit en bossen zoals opgenomen in de bijlagen.

3. Advies

De Raad doet de volgende aanbevelingen aan de federale regering.

3.1. Zorgen voor beleidscoherentie

- De Raad vestigt er ten eerste de aandacht op **dat de biodiversiteit een globaal probleem is**. Maar globaal genomen valt het milieu onder de bevoegdheid van de Gewesten, terwijl de instrumenten vaak een federale bevoegdheid zijn. Zoals ook andere leefmilieudossiers – zowel op wereldvlak als op multilateraal vlak – aantonen, illustreert het biodiversiteitsdossier duidelijk dat een versterking van de federale middelen essentieel is. Zo kan België meewerken aan het internationaal beleid. Het rapport van de OESO "Milieubeleidsevaluatie België" heeft hier eveneens naar verwezen. De Raad vraagt dus dat er een **beleidscoherentie wordt ingevoerd** inzake de uitvoering van het VBD, **zodat het beleid van elk departement rekening houdt met de gevolgen hiervan op de biodiversiteit**⁽²⁾.
- Om deze samenhang te bereiken, adviseert de Raad dat er niet alleen wordt gezorgd voor de onmisbare **horizontale integratie** (bijvoorbeeld landbouw – ontwikkelings-samenwerking – wetenschapsbeleid) maar ook voor **sectorale integratie** (de doelstellingen van het toekomstige Actieplan moeten overeenstemmen met die van het Federaal Plan voor duurzame ontwikkeling) en **verticale integratie** (in de hiërarchie van de departementen).
- De Raad meent dat coherentie en coördinatie maar mogelijk zijn als ze worden ondersteund door een **sterke politieke wil**. De Raad adviseert dat deze rol best wordt toevertrouwd aan de **federale minister bevoegd voor leefmilieu**. Hij lijkt namelijk het meest aangewezen om deze taak krachtdadig op te nemen.

3.2. De nodige structuren opstellen

- Er zou **een nationale coördinatiegroep**, vergelijkbaar met de coördinatiegroep "Broeikaseneffect" moeten worden opgericht, op basis van al bestaande structuren, om hun werking te optimaliseren en te versterken, met een federaal voorzitterschap en secretariaat, teneinde de verschillende gezagsniveaus en de betrokken sectoren verantwoordelijk te maken. De best geschikte structuur hiervoor is de Stuurgroep Biodiversiteitsverdrag⁽³⁾ die werkt in het kader van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid; maar het zal noodzakelijk zijn om deze te voorzien van middelen.
- De Raad stelt vast dat het VBD duidelijk niet tot de prioriteiten van de huidige regering behoort, ook al is dit verdrag voor de Raad even belangrijk als het Raamverdrag inzake klimaatverandering. In dezelfde geest stelt de Raad vast dat er **geen Nationaal Belgisch programma inzake biodiversiteit** is opgesteld, wat wel gebeurde voor de Klimaatconventie. **De Raad vraagt dat een dergelijk programma zou worden opgesteld**, wat trouwens door het VBD wordt opgelegd.
- De Raad stelt vast dat de **bescherming van de biodiversiteit momenteel niet voorzien is in het Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling**. De Raad dringt erop aan dat een federale strategie voor het behoud van de biodiversiteit wordt opgenomen in het toekomstige Rapport. Hij dringt er eveneens op aan dat de aandacht van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO), die richtlijnen geeft aan het Federaal Planbureau voor de voorbereiding van het Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling, wordt gevestigd op de **noodzaak om deze strategie uitdrukkelijk op te nemen in het eerste Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling**.

3.3. Bewustmaken van de departementen

- De Raad stelt vast dat het VBD maar weinig "leeft" in de administraties en dat de verdeling van de bevoegdheden in België een belemmering vormt voor de verspreiding van de informatie, wat in tegenspraak is met de doelstellingen van de recente Conventie van Aarhus (juni 1998) over de toegang tot de informatie, de deelneming van het publiek en de toegang tot het gerecht inzake milieu. Het is dan ook absoluut noodzakelijk om de **verschillende departementen te wijzen op de rol die zij moeten spelen** opdat België zijn verbintenissen zou kunnen nakomen.
- Op een algemene wijze beveelt de Raad aan om de **mogelijke gevolgen van politieke beslissingen op alle gebieden voor het behoud van de biodiversiteit** (impact assessment) **vooraf te beoordelen**. Deze beoordeling moet onder andere rekening houden met de technologische aspecten (technology assessment) en de socio-economische gevolgen van bepaalde maatregelen.
Op het vlak van het **productbeleid** vraagt de Raad dat er een **meetsysteem van de impact van de producten op de biodiversiteit wordt ontwikkeld**. Dit moet worden opgenomen in de uitvoeringsbesluiten van de wet op de productnormen.
Op het vlak van de ontwikkelingssamenwerking pleit de Raad ervoor dat er **in de samenwerkingsprojecten meer aandacht zou worden besteed aan ruimtelijke ordening – om de leefmilieuaspecten te respecteren – en een ondersteunde productie van goederen voor de lokale bevolking**. De Raad denkt meerbepaald aan op landbouw, op bosbouw en op een duurzaam bosbeheer gerichte projecten om een optimale bescherming van de biologische diversiteit buiten de beschermde zones mogelijk te maken en tegelijk hulpbronnen op te leveren voor en met de lokale bevolking, door hun knowhow te valoriseren. De Raad benadrukt het **belang van het betrekken van de lokale bevolking**. Zo wordt tegemoet gekomen aan één van de bezorgdheden die geformuleerd zijn in Agenda 21.
- **Landbouw** is een sleutelsector in de bescherming van het leefmilieu en de biodiversiteit, alsook voor de duurzame ontwikkeling in de brede betekenis. De Raad vraagt dat er politieke beslissingen worden genomen op het vlak van de landbouw (landbouw sensu stricto en visserij), **om een echt beleid inzake duurzame ontwikkeling in de lijn van Agenda 21 tot stand te brengen, dat milieu- en sociale aspecten integreert en dat deze aspecten in dezelfde mate in rekening brengt als het economisch beleid**. "Agro-milieu"-maatregelen die gericht zijn op het instandhouden van de biodiversiteit en maatregelen die een vermindering van de milieueffecten van grondloze veeteelt en die in het algemeen het gebruik van biociden in de landbouw terugdringen, moeten worden gestimuleerd⁽⁴⁾.
- **De internationale handels- en investeringsakkoorden mogen geen afbreuk doen aan het actuele niveau van milieubescherming** zoals dit voortvloeit uit de internationale, Europese en nationale milieuwetgeving. De problematiek van de TRIPs⁽⁵⁾ verdient een duidelijke afweging uit het oogpunt van de band tussen het werk van het VBD, de FAO en de Wereldhandelsorganisatie.

3.4. Een wetenschappelijke basis uitwerken voor het behoud en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit

- De Raad dringt aan op de noodzaak om welomlijnde onderzoeksprogramma's te richten op de aanwending van de in België beschikbare kennis inzake biodiversiteit – onder andere in tropische gebieden – en in het bijzonder op het gebied van de taxonomie, met name om de Verklaring van Darwin en de conclusies van de COP4 ten uitvoer te brengen. **De aanbevelingen van de COP4 moeten ook worden gevolgd wat betreft de prioritaire actiegebieden**⁽⁶⁾.

De Raad acht het nodig dat er onderzoeksprogramma's worden ontwikkeld in samenwerking met het ABOS⁽⁷⁾, met Landbouw en met Leefmilieu, en dat het departement Leefmilieu het beleid inzake biodiversiteit zal coördineren.

De banden tussen de DWTC en het Focal Point moeten worden versterkt om een waardevol overleg tot stand te brengen nodig voor een betere uitvoering van het VBD.

3.5. Het publiek informeren en sensibiliseren

- De Raad onderstreept **het belang van het informeren, het sensibiliseren en het vormen van specifieke doelgroepen**, zoals landbouwers, ontwikkelingswerkers, jongeren en consumenten⁽⁸⁾.

-
1. Rapport van de *Nationale Adviesraad Klimaat, Leefmilieu en Ontwikkeling* aan de Belgische Regering met het advies omtrent de bepaling van een standpunt van de Belgische Regering op de Conferentie van de Verenigde Naties over Leefmilieu en Ontwikkeling in Rio de Janeiro (Brussel, 29/04/1992).
 2. De Raad vraagt zich af of de rol van de federale overheid inzake de coördinatie van biodiversiteit niet belangrijker moet worden. Ten eerste heeft de problematiek een grensoverschrijdend karakter. Ten tweede omdat de federale overheid moet beslissen over de uitvoering van de afspraak in het VBD om de voordelen van het gebruik van genetische rijkdommen te delen met de verdragsluitende partij die de rijkdom levert.
 3. Deze stuurgroep wordt geleid door dhr. Van Goethem, die ook de verantwoordelijke is voor het Nationaal Focal Point (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen).
 4. De Raad wijst erop dat actoren buiten de landbouw een substantiële bijdrage hebben in de relatie biociden-biodiversiteit. In MIRA T98 geeft Prof. Steurbaut aan dat bestrijdingsmiddelen voor 20 à 40% buiten de agrarische sector worden toegepast. De VROM (het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer in Nederland) sprak in 1994 over een gebruik van biociden dat voor 52% buiten de landbouwmiddelen was gesitueerd. Hierbij moet men er zich bovendien van bewust zijn dat een belangrijk deel van de landbouwmiddelen wordt gebruikt door openbare besturen, de spoorwegmaatschappij, particulieren...
 5. TRIPs: Trade-Related Intellectual Property Rights
 6. COP 4: Er zijn concrete acties gevraagd op het vlak van de bossen, de zee-, kust- en zoetwaterdiversiteit, indicatoren voor het behoud en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit, de evaluatie van de genomen maatregelen en de exotische soorten.
 7. ABOS: bilaterale projecten in tropische gebieden;
Landbouw: behoud van de genetische landbouwmiddelen, impact van de genetisch gemanipuleerde voedingsproducten op de biodiversiteit.
 8. In dit verband moet worden gewezen op het uitstekende initiatief van het KBIN, uitgevoerd onder toezicht van het departement Wetenschapsbeleid, met name de tentoonstelling "Leven of overleven?". De bedoeling is het ruime publiek, en in het bijzonder de kinderen, te sensibiliseren voor de inzet van de duurzame ontwikkeling in het algemeen en het behoud van de biologische diversiteit in het bijzonder.

BIJLAGEN

Bijlage A. Inleiding

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling herinnert er vooreerst aan dat een van de opdrachten hem toevertrouwd bij de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federaal beleid inzake duurzame ontwikkeling erin bestaat "*advies te verlenen over alle maatregelen betreffende het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, genomen of in het vooruitzicht gesteld door de federale overheid, in het bijzonder in uitvoering van de internationale verbintenissen van België*".

Het is een prerogatief van de Raad om op eigen initiatief adviezen uit te brengen. De leden van de werkgroep *Biodiversiteit en bossen* van de Raad hebben zich als eerste taak gesteld de uitvoering in België van het *Verdrag inzake biologische diversiteit* (hierna VBD genoemd) te onderzoeken want zij menen dat dit verdrag evenveel aandacht verdient als het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering.

Kort overzicht van de verplichtingen van de partijen bij het VBD

Het VBD dat in 1992 op de Conferentie van de Verenigde Naties inzake Leefmilieu en Ontwikkeling (UNCED) in Rio werd ondertekend, werd pas heel laat door België geratificeerd (22/11/1996, hoewel op federaal niveau het wetsontwerp inzake de ratificatie werd goedgekeurd door de Senaat op 9/12/1994 en door de Kamer op 12/01/1995). De doelstellingen van het VBD zijn de instandhouding van de biologische diversiteit, het duurzame gebruik van de bestanddelen ervan en de billijke verdeling van de winsten die voortvloeien uit het gebruik van deze hulpbronnen.

Het VBD legt de verdragspartijen op een proces te ontwikkelen en uit te voeren gericht op de instandhouding en het duurzame gebruik van de fauna, de flora, de micro-organismen en de ecosystemen. Deze verplichtingen houden onder meer het regelmatig rapporteren aan het VBD in, de samenstelling van een Nationale monografie over de biologische diversiteit, de uitwerking van een strategie en een Nationaal actieplan en de deelneming aan het "Clearing House"-proces (centrum voor uitwisseling van informatie ter bevordering van de wetenschappelijke en technische samenwerking).

In 1995 heeft het Coördinatiecomité voor Internationaal Milieubeleid (CCIM) het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) aangeduid als "Nationaal Focal Point" voor de uitvoering van het VBD in België. Dit Focal Point neemt ook het voorzitterschap en het secretariaat waar van de Stuurgroep "Conventie Biodiversiteit" van het CCIM en vormt in feite de spil van haar uitvoering in België. Deze rol werd nog versterkt met de beslissing van de Interministeriële Milieuconferentie van 25 maart 1997 om de opstelling van het eerste Nationaal rapport en de Nationale monografie, de ontwikkeling van het "Clearing House"-mechanisme en de uitwerking van een strategie aan het Focal Point op te dragen.

Bijlage B. Methodologie

Wat de Raad sterk heeft gemotiveerd om dit advies op te stellen, is de manier waarop het eerste Nationaal Rapport werd opgevat en gerealiseerd, zoals verder wordt besproken. Zoals voorzien in de beslissingen van de Conferentie der Partijen was het thema van het eerste Nationaal Rapport de staat en beschermingsmaatregelen van de biologische diversiteit "in situ", een aangelegenheid die vooral de departementen "natuurbehoud" van de Gewesten aangaat, met uitzondering van de zeebiodiversiteit. Maar de uitvoering van het Verdrag gaat veel verder dan dat: enkel de behoudsmaatregelen ter plaatse – met uitzondering van de Noordzee – vallen onder de bevoegdheid van de Gewesten. Een reeks transsectorale bevoegdheden inzake de problematiek van het behoud van de biodiversiteit komen toe aan het federale niveau, zoals in het volgend hoofdstuk wordt uiteengezet.

Het eerste Nationaal Rapport is opgevat als een plaatsbeschrijving, een inventaris van de bedreigingen en een vastlegging van de behoudsstrategieën. Het is dus een eerste etappe. Dit Rapport werd overgemaakt op de 4de Conferentie van de Partijen (Bratislava, 4-15 mei 1998). De structuur van het rapport steunt op de regionale en dus territoriale verdeling van de bevoegdheden. Het federaal niveau komt heel weinig voor (instandhouding van de biodiversiteit van de Noordzee, bijdrage tot de financiële mechanismen, collecties ex situ, Clearing House).

De manier waarop het eerste Nationaal Rapport werd opgesteld (door vrijwilligers, leden van de VBD-Stuurgroep) onderstreept duidelijk het algemeen gebrek aan politieke wil, wat heeft geleid tot een compleet gebrek aan ondersteuning van de ambtenaren die belast zijn met de uitvoering van het Verdrag.

Overigens biedt het Rapport een goede inventaris.

Wat wordt er ondernomen op federaal niveau ?

Om na te gaan wat de sterkst betrokken federale administraties ter zake ondernemen, heeft de werkgroep uiteenzettingen gehoord van vertegenwoordigers van deze administraties. Het ging om de departementen Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, Wetenschapsbeleid, Leefmilieu en Landbouw. Ook hebben twee vertegenwoordigers van het Focal Point een uiteenzetting gegeven.

De vier vragen die werden gesteld aan de vertegenwoordigers van de administraties en die als leidraad dienden, waren:

- welke delen van het Verdrag vallen onder de bevoegdheid van uw departement ?
- welke activiteiten werden tot nog toe ontwikkeld om het Verdrag uit te voeren ?
- welke integratie-initiatieven zijn er genomen binnen uw departement en samen met andere departementen ?
- wat stelt u voor om de uitvoering van het Verdrag op federaal niveau te verbeteren ?

Bijlage C. Kritische analyse van de bevoegdheidsverdeling op federaal niveau inzake het VBD en van de uitvoering van het VBD rekening houdend met deze bevoegdheden

1. Bevoegdheden

1.1. Buitenlandse Zaken

- Staat in voor de betrekkingen tussen België en het buitenland op het gebied van de internationale verdragen; bereidt het Belgische standpunt voor;
- Volgt de internationale vergaderingen met betrekking tot het VBD en de ondergeschikte organen.

1.2. Ontwikkelingssamenwerking (ABOS)

Financiële bijdragen

- Bijdrage tot de "Global Environment Facility" (GEF), een specifiek programma in Burkina Faso inbegrepen;
- Bijdrage voor de strijd tegen de woestijnvorming in Afrika ten zuiden van de Sahara (internationale aspecten);
- Bijdrage tot de CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research).

Ontwikkelingsprojecten

- Ontwerp en financiering van ontwikkelingsprojecten – noodzaak om milieu-effectenstudies te verrichten voor elk project.

1.3. Wetenschapsbeleid (Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden)

- Financiering en beheer van onderzoeksprogramma's;
- Toezicht op de federale wetenschappelijke instellingen (KBIN; BMM, de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee, die nu deel uitmaakt van het KBIN; het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika);
- Verzameling van en toegang tot de gegevens (met name in overleg met de Gewesten);
- Financiering van het Focal Point, gevestigd in het KBIN.

1.4. Landbouw

- Toezicht op de centra voor landbouwonderzoek van Gent en Gembloux en op de Nationale Plantentuin in Meise (collecties);
- Activiteiten in het kader van de FAO;
- Follow-up van de CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora);
- Visserij;
- Vergunning voor pesticiden;
- Biotechnologie: testen en commercialisering van GGO's (genetisch gemanipuleerde organismen), in samenwerking met Volksgezondheid (het Instituut Pasteur).

1.5. Leefmilieu

- Bescherming van de oceanen (meerbepaald de Noordzee);
- Productnormen, waaronder de beheersing van aan chemische producten verbonden risico's;
- Verandering van de productie- en consumptiewijzen.

1.6. Buitenlandse Handel

- ITTO (International Timber Trade Organization).

1.7. Economische Zaken

- Verandering van de productie- en consumptiewijzen (voor een deel: actie ten aanzien van de consumenten);
- Intellectuele, industriële eigendom (octrooiën).

In het licht van deze bevoegdheden heeft de Raad op basis van de antwoorden op de vier aan de sterkst betrokken departementen gestelde vragen, de effectief vervulde taken en de lacunes onderzocht, zowel binnen de departementen als op globaal niveau.

2. Ondernomen acties

2.1. Buitenlandse Zaken

- **Activiteiten met het oog op de uitvoering**
In principe worden de vergaderingen met betrekking tot het Verdrag gevolgd, voor zover er een ambtenaar beschikbaar is. Het Protocol "Bioveiligheid" wordt goed opgevolgd, gezien de band met de internationale handel.
Buitenlandse Zaken is niet bevoegd in hoofdzaak, maar is het wel wat betreft de banden met de andere conventies. De band met de Conventie inzake Desertificatie is tot op heden niet sterk ontwikkeld.
- **Integratie en coördinatie**
In het kader van het CCIM en de ad hoc-groepen (meer politiek getinte aspecten). Het secretariaat van de Raad is uitgenodigd.
- **Hoe verbeteren**
Meer middelen verstrekken aan de administratie.

2.2. Ontwikkelingssamenwerking

- **Activiteiten met het oog op de uitvoering**
 - Bijdrage tot de GEF (waarvan 35-40% van de activiteiten de uitvoering van het VBD betreffen): giften of leningen ter financiering van maatregelen om de milieuproblemen op wereldniveau op te lossen.
Toepassing van de op de Conferenties van de Partijen geformuleerde richtlijnen inzake het financieringsmechanisme van het Verdrag (GEF) en financiering van het Protocol "Biosafety".
Het ABOS neemt actief deel aan de vergaderingen van de Raad van de GEF, waarvan het deel uitmaakt tot eind 1998 (beslissingen omtrent de operationele programma's, de verbanden met de verschillende conventies – waaronder het VBD –, het budget voor de programma's).

Ook in het kader van de GEF: medefinanciering van een biodiversiteitsproject in Burkina Faso (participatief beheer van de natuurlijke rijkdommen; tot in 2001).

- Bijdrage tot de CGIAR⁽⁹⁾.
- Bijdrage tot de opstelling van het eerste Nationaal rapport.
- **Initiatieven tot integratie**
 - **Intern:** de problematiek van biodiversiteit wordt behandeld in verschillende diensten van het ABOS: multilaterale samenwerking, onderzoek en politieke steun en natuurlijk in de geografische diensten die zich bezighouden met het operationele aspect van de ontwikkelingssamenwerking. Het is in die dienst dat een computerprogramma voor milieu-effectenstudies van de projecten werd ontwikkeld, bestemd voor de dossierbeheerders. Momenteel wordt gewerkt aan de integratie van dit programma in het voorbereidingsproces van de projecten.
 - **Extern:** er is een goede samenwerking met Buitenlandse Zaken (dienst P62), vooral sedert de benoeming van een Ambassadeur voor duurzame ontwikkeling. Er worden ook goede contacten onderhouden met het Focal Point en met de Stuurgroep Biodiversiteit van het CCIM.
Het ABOS financiert een proefproject ter bevordering van het toegepaste onderzoek en van uitwisselingen tussen wetenschappelijke, technische en onderzoeksinstellingen.
- **Hoe de integratie verbeteren**
Het ABOS wordt volop geherstructureerd (versnippering van bevoegdheden en van personen). Er moet een beter beheer komen van de informatiestromen tussen de verschillende diensten die te maken hebben met het milieu.

2.3. Wetenschapsbeleid

- **Activiteiten met het oog op de uitvoering**
 - Art. 12 van het VBD: **onderzoek en opleiding:** in verschillende programma's van het Plan voor wetenschappelijke steun aan een beleid van duurzame ontwikkeling (Antarctica, Noordzee, Global Change, Telsat, voedingsmiddelensector). Het gaat voornamelijk om een ecosystemische aanpak en om de ontwikkeling van karakteriseringsinstrumenten en instrumenten om toezicht te houden op de biodiversiteit.
 - Art. 17: **uitwisseling van informatie;** en art.18: **wetenschappelijke en technische samenwerking:**
 - "Clearing House" van het Focal Point: website waar men de Belgische knowhow vindt inzake behoud en duurzaam gebruik van de biologische diversiteit en die ook dient ter bevordering van de wetenschappelijke uitwisselingen met de ontwikkelingslanden (capacity building).
Zopas werd een centrum voor uitwisseling van informatie gecreëerd voor de republiek Congo (informatie betreffende het behoud van de biodiversiteit in Congo), in antwoord op een verzoek, geformuleerd op de COP in Bratislava, aan de landen met een Clearing House om informatie-uitwisselingscentra van ontwikkelingslanden te patroneren. Meer informatie van dit type zal binnenkort beschikbaar zijn voor andere landen.
Bovendien staat het secretariaat van het Focal Point in contact met het secretariaat van de Conventie (Montreal), met de federale en regionale instanties en met de betrokken onderzoekscentra en met de Belgische vertegenwoordiging op Europees niveau. Het houdt zich ook bezig met de coördinatie en de wetenschappelijke ondersteuning bij de voorbereiding van de Belgische standpunten (coördinatievergaderingen van de Europese Unie) en het stelt een thematische bibliotheek samen met betrekking tot het VBD.

- site "belnet biodiv": online-inventaris van de Belgische middelen inzake biodiversiteit: deskundigen, onderzoeksprogramma's, instellingen, verzamelingen...
- METAFRO: metagegevensbank over Midden-Afrika.
- Art. 9: **instandhouding ex situ**: BCCM: Belgische gecoördineerde collecties van micro-organismen – partners van Europese en internationale netten.
- Art. 16: **toegang tot en overdracht van technologieën**: bilaterale akkoorden met China, Polen, Rusland (Telsat, BCCM).
- Art. 13 : **opvoeding en bewustmaking van het grote publiek** : organiseren van de tentoonstelling "Leven of overleven" door het KBIN.
- **Interne en externe integratie**
 - Reflexie over het concept "biodiversiteitsplatform": de integratie van de onderzoeken van het Steunplan bevorderen (koppeling tussen onderzoek en beleid verbeteren).
 - Deelname aan de Stuurgroep "Biodiversiteit" van het CCIM.
 - Bijdrage tot de opstelling van het Nationaal rapport.
- **Hoe verbeteren**
 - Concretiseren van het "biodiversiteitsplatform".
 - Via het Belgische onderzoek de banden tussen het VBD en de andere verdragen (IFF – International Forum on Forests, Bioveiligheid, Woestijnvorming, Darwin...) versterken.
 - Het overleg met de gewesten en met de andere federale ministeries bevorderen om de lacunes inzake onderzoek en de toegang tot gegevens vast te stellen.

2.4. Landbouw

- **Activiteiten met het oog op de uitvoering**
 - Instandhouding van de biodiversiteit (Nationale Plantentuin: onderzoek, verzameling levende, gedroogde en in vitro-planten, genenbank en uitgave van de Flora van België; centra voor landbouwonderzoek in Gent en Gembloux: verzameling voedingsplanten, harsbomen, fruitbomen...).
 - Activiteiten in het kader van de FAO: o.m. International Undertaking on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (IU).
 - Follow-up van de Conventie van Washington: CITES: invoer, uitvoer en doorvoer van uitheemse planten- en diersoorten.
 - Bescherming van bedreigde soorten (inventaris, databank betreffende het genetisch materiaal...).
 - Zeevisserij: toepassing van de Europese richtlijnen betreffende de quota; beheersing van de vloot door middel van visvergunningen. Er is een herziening van het Europese visserijbeleid gepland om een beter evenwicht te bereiken tussen de visbestanden en hun exploitatie.
 - Biotechnologie: het ministerie is verantwoordelijk voor de proefnemingen en de commercialisering van (plantaardige) genetisch gemanipuleerde organismen en voor hun toepassing in de landbouw.
- **Integratie**

De minister heeft een samenwerkingsakkoord gesloten met de Gewesten en met Volksgezondheid betreffende de administratieve en wetenschappelijke coördinatie op het vlak van biologische veiligheid. Het ministerie is vertegenwoordigd in de Adviesraad voor Bioveiligheid.

2.5. Leefmilieu (en Volksgezondheid)

- **Activiteiten met het oog op de uitvoering**

Onlangs werden 2 belangrijke initiatieven genomen:

- wetsontwerp betreffende de bescherming van het zeemilieu (zeereserves in de Noordzee);
- wetsontwerp inzake productnormen (wijziging van de productie- en consumptiewijzen). In de uitvoeringsbesluiten zal de instandhouding van de biodiversiteit moeten worden voorzien.

Het Protocol "Biodiversiteit" wordt gevolgd door het Instituut voor Volksgezondheid Louis Pasteur.

- **Coöperatie en coördinatie**

- Coördinatiecomité voor Internationaal Milieubeleid (CCIM): bepaalt met name de Belgische standpunten in de internationale instanties. Werkgroepen van het CCIM zijn rechtstreeks betrokken bij het VBD. Er is een vergadering gepland waar de groepen "Biodiversiteit", "Bossen" en "Landbouw" zullen worden verenigd.
- Interministeriële Milieuconferentie: er is nog geen vergadering geweest over het VBD.

- **Integratie**

Door het CCIM en zijn thematische en sectorale werkgroepen (externe integratie).

- **Hoe verbeteren**

De betrokken diensten opdragen de activiteiten van het VBD te volgen die onder hun bevoegdheid vallen, zoals de BMM reeds doet.

3. Wat er niet gebeurt...

Op basis van de uiteenzettingen van de departementen die direct betrokken zijn bij de uitvoering van het VBD in België, heeft de Raad de volgende vaststellingen gedaan. Het is duidelijk dat het VBD geen direct aandachtspunt is van de federale administraties. Wat opvalt is het **bijna totale gebrek aan integratie en samenhang op het niveau van het beleid**. Op dit punt wordt nader ingegaan in de aanbevelingen.

3.1. Buitenlandse Zaken

Wat in dit departement vooral ontbreekt, zijn zowel financiële als menselijke middelen. De enkele ambtenaren belast met de conventies van Rio kunnen onmogelijk alle belangrijke vergaderingen op internationaal niveau volgen. Maar is het wel aan hen om dit te doen? Experts in verschillende materies en vanuit verschillende departementen (zie hieronder) moeten hierbij op actieve wijze worden betrokken.

3.2. ABOS

De Raad merkt op dat het VBD tot doel heeft de erosie van de biologische diversiteit in de wereld een halt toe te roepen en dat een internationale samenwerking op dit gebied van essentieel belang is. Als land dat zijn biodiversiteit sterk heeft aangetast, draagt België een grote verantwoordelijkheid in de steun aan de ontwikkelingslanden om hun biodiversiteit te beschermen. Nochtans stelt men vast dat er heel weinig gebeurt op het vlak van de bilaterale coöperatie.

De acties van het ABOS met het oog op de uitvoering van het VBD beperken zich bijna uitsluitend tot een financiële bijdrage aan de GEF en aan de CGIAR. Maar er is weinig informatie beschikbaar over het beleid van het ABOS in het kader van het GEF; dit geldt zeker voor biodiversiteit.

Over het geheel genomen, houdt het ABOS in zijn beleid maar weinig rekening met de akkoorden van Rio. De strategische nota over het intersectorale milieuprogramma is er nog altijd niet.

De Raad betreurt dat het ABOS geen op landbouw en bosbouw gerichte programma's meer ontwikkelt, evenmin als programma's voor een duurzaam bosbeheer, die een maximale bescherming van de biologische diversiteit mogelijk maakten en tegelijk hulpbronnen opleverden voor de lokale bevolking.

3.3. Wetenschapsbeleid

De Raad meent dat een grote inspanning moet worden geleverd op het vlak van:

- de ontwikkeling van de studie van de biodiversiteit, die tot op heden enkel is verricht voor de Noordzee en voor het zuidpoolgebied, waar de biologische diversiteit uiteraard heel beperkt is;
- de aanwending van de kennis die onze instellingen hebben verworven inzake tropische biodiversiteit en in het bijzonder van de taxonomische kennis, en dit in overeenstemming met de *Verklaring van Darwin*⁽¹⁰⁾. Deze taxonomische aspecten kunnen trouwens in verband worden gebracht met alle beslissingen van de COP4 in Bratislava. Maar bij de DWTC bestaat er geen echt onderzoeksprogramma inzake de exploitatie van het wetenschappelijk potentieel met betrekking tot de biodiversiteit;
- de versterking van het hoofdstuk "duurzame ontwikkeling van de biologische diversiteit" door rekening te houden met de sociaal-economische aspecten;
- het in acht nemen van de beslissingen van de COP4 inzake prioriteiten (taxonomie, indicatoren, exotische soorten);
- integratie van de aanpak: deze zou moeten worden voorzien met de landbouwdepartementen en het ABOS. Het Belgische onderzoek zou ook moeten worden opgenomen in internationale programma's en netwerken met het oog op een globalere en beter gecoördineerde aanpak van de problematiek.

3.4. Landbouw

Algemene opmerking: de intensivering van de landbouw heeft de waarde van de landschappen doen verminderen (namelijk door het doen verdwijnen van heggen en het vlakken van hoge bermen).

De ketens van het wildleven (zowel dierlijk als plantaardig) werden verbroken doordat schakels verdwenen ten gevolge van het gebruik van pesticiden en de aantasting van habitat door de ruimtelijke ordening.

De standaardisatie van ontginningsmechanismen heeft geleid tot het verdwijnen van de biologische diversiteit. Maatregelen die de veralgemening van de grondloze veeteelt afremmen en maatregelen die het fokken op basis van veevoeder stimuleren, zijn afwezig. Daardoor wordt de intensieve vleesproductiewijze, gebaseerd op Europese graangewassen en vervangingsproducten die uit de hele wereld worden ingevoerd, versterkt.

De economische en leefmilieu-aspecten worden weinig geïntegreerd in het beleid, wat het basisidee is van duurzame ontwikkeling, noch in de landbouwsector, noch in de visserijsector.

Het departement is voorstander van een scheiding tussen het milieubeleid en het markt- en prijsbeleid, wat volgens de Raad een uiterst conservatief standpunt is.

In dit verband merkt de Raad op dat in het kader van de nieuwe Agenda 2000 wordt bepaald dat in de landbouw ook rekening moet worden gehouden met het milieu. Er moet eveneens over worden gewaakt dat "correcte prijzen" worden gegeven voor milieuvriendelijke producten.

Op het gebied van de GMO houdt het Landbouwdepartement zich weinig bezig met zijn impact op onder andere de biologische diversiteit.

In dit departement is een belangrijke mentaliteitswijziging nodig, vooral wat betreft de integratie van milieuzorg in de commercieel gerichte activiteiten zoals de visserij. Een werkelijke interne coördinatie moet eveneens worden bewerkstelligd.

3.5. Leefmilieu

De Raad betreurt dat er in deze legislatuur niets – of toch heel weinig (zie de twee wetsontwerpen) – werd ondernomen voor de uitvoering van het VBD door het departement Leefmilieu, evenals het gebrek aan betrokkenheid van deze administratie in de werkgroepen van het CCIM in direct verband met het VBD.

Er is geen werk gemaakt van de interne integratie (diensten van de departementen Leefmilieu en Volksgezondheid).

Het zou efficiënter zijn dat dit departement de beleidscoördinatie voor de uitvoering van het VBD centraliseert, zoals trouwens bij de ratificatie voorzien werd door de Regering⁽¹¹⁾. Dit zou de verbinding kunnen vormen tussen het VBD en de verschillende beleidsniveaus in België, en zou de uitvoering van de VBD-beslissingen kunnen coördineren met de verantwoordelijken van de departementen.

-
9. De Raad herinnert er bij deze gelegenheid aan dat hij in zijn advies van 8 oktober 1997 over "de steun van het departement Ontwikkelingssamenwerking aan het internationaal landbouwonderzoek in het kader van de CGIAR" verklaarde dat "het milieu moet worden beschouwd als een horizontaal thema" en er nota van nam "dat men in de toekomst steeds meer aandacht zal besteden aan de biodiversiteit". De Raad drong ook aan op de instandhouding in situ van de agrarische planten.
 10. De *Verklaring van Darwin* (ondertekend in februari 1998) stelt immers dat de taxonomische deskundigheid aan het verdwijnen is en onderstreept het belang ervan voor het behoud van de biodiversiteit.
 11. Cf. de verklaring van de Minister van Buitenlandse Zaken in de Kamer op 13/01/1995 (1644/2-94/95).

Bijlage D. Personen die meewerkten aan de opstelling van dit advies

Leden van de Raad

Prof. Vincent DEMOULIN (ULg)
Dhr. Jos GYSELS (De Wielewaal)
Dhr. Guido JANSSEN (Belgische Boerenbond)
M. Eric LAITAT (FSA Gembloux)
Dhr. Geert LEJEUNE (WWF, voorzitter van de werkgroep)
Dhr. Marcel POPPE (Bond Beter Leefmilieu)
M. Marek POZNANSKI (Collectif Stratégies Alimentaires)

Mme Catherine Mertens (secrétariat CFDD, personne à contacter pour cet avis)
Dhr. Jan De Smedt (secretariaat FRDO)

Externe deskundigen die werden gehoord

M. Pascal BAUTE (Focal Point CBD)
Dhr. Jos BUYS (ABOS)
M. Frédéric CHEMAY (Min. fédéral de l'Environnement)
Dhr. Marc GEDOPT (Min. Buitenlandse Zaken, Ambassadeur voor Duurzame Ontwikkeling)
Mme Nicole HENRY (SSTC)
Dhr. Hubert HERNALSTEEN (Min. Landbouw)
Dhr. Dominiek PLOUVIER (WWF)
Mme Aline van der WERF (SSTC)
M. Jackie VAN GOETHEM (Focal Point VBD/KBIN)